

Branka Rotar Pance

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

VREMŠAKOV OPUS ZA OTROŠKE IN MLADINSKE ZBORE

Izveček: Samo Vremšak je del svojega opusa namenil otroškim in mladinskim pevskim zborom. V prispevku so predstavljeni objave skladb za navedena sestava, njegov izbor besedil in značilnosti njegovega glasbenega izražanja. Analiza dvanajstih skladb za otroški in devetnajstih skladb za mladinski zbor iz skladateljeve avtorske zbirke (1997) kaže ritmične, melodične, harmonske in oblikovne značilnosti Vremšakovih skladb ter njegovo obvladovanje in kreativno uporabo različnih kompozicijskih tehnik v svojstvenem umetniškem glasbenem jeziku.

Ključne besede: Samo Vremšak, otroški zbor, mladinski zbor, analiza skladb

Abstract: Samo Vremšak dedicated part of his opus to children's and youth choirs. The present paper presents the publications of the compositions for these two ensembles, the composer's choice of texts and the characteristics of his musical expression. The analysis of 12 compositions for children's choir and 19 for youth choir from the composer's collection (1997) shows the rhythmical, melodic, harmonic and compositional characteristics of Vremšak's compositions and proves his command and creative use of various compositional techniques in forming an artistic musical language of his own.

Key words: Samo Vremšak, children choir, youth choir, analysis of compositions

Uvod

Samo Vremšak je kot glasbenik deloval na različnih področjih: bil je skladatelj, solopevec baritonist, pel je v komornem zboru RTV Ljubljana, v Slovenskem oktetu, deloval je kot glasbeni pedagog na različnih ravneh in v različnih smereh šolstva (na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani, na Osnovni šoli Frana Albrehta v Kamniku, na ljubljanski Akademiji za glasbo), bil je zborovodja (zbor Slovenske filharmonije, pevsko društvo *Lira*), krajše obdobje pa tudi svetovalec za glasbo pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Slovenije. Izmed vseh področij delovanja je bilo komponiranje zanj najpomembnejše. To je zelo jasno izrazil v intervjuju z Natalijo Mustar: »Na začetku svoje glasbene poti sem mogoče še nekoliko nihal med vsemi navedenimi dejavnostmi, ampak sčasoma se je skristalizirala ustvarjalnost, torej kompozicija.« (Mustar, 2002, str. 93)¹

V ustvarjalnem opusu je segal na različna področja, med katerimi ima posebno mesto otroška in mladinska zborovska glasba. Ker temu delu skladateljevega opusa doslej še ni bila namenjena podrobnejša analiza, pomeni pričujoči prispevek prvo delo, ki zapolnjuje to vrzel. Vremšakov opus za otroške in mladinske zборе bo predstavljen s pregledom objav njegovih skladb ter njegovim izborom poezije in ljudske ustvarjalnosti kot izhodiščem za njegovo glasbeno inspiracijo in komponiranje. Podrobnejši vpogled v skladateljevo glasbeno govorico bo narejen z analizo skladb za otroški in skladb za mladinski pevski zbor, ki so bile izdane v njegovi avtorski zbirki leta 1997.

---

¹ Mustar, N. (2002): *Orgelski opus Sama Vremšaka in njegova uporaba v didaktične namene*. Diplomatska naloga. Ljubljana: UL Akademija za glasbo.

Objave Vremšakovih skladb za otroški in za mladinski zbor

Samo Vremšak je večji del skladb iz opusa za otroške in mladinske zборе objavil v letih od 1963 do 1984 v reviji *Grlica*,² namenjeni učiteljem glasbe in zborovodjem šolskih pevskih zborov. Med Vremšakovimi objavljenimi skladbami je deset skladb za otroški zbor in deset za mladinski zbor. Devet skladb je napisanih s klavirsko spremljavo, 11 skladb pa za petje *a-capella*.

Tabela 1: Objave skladb za otroški in za mladinski zbor Sama Vremšaka v reviji *Grlica*

<i>Grlica</i>	Naslov skladbe	Zasedba
9. letnik 1963	<i>Mračna jesen</i>	mladinski zbor (4-glasno)
10. letnik 1964–1965	<i>Večer</i>	mladinski zbor (4-glasno)
	<i>Sinček petelinček</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
12. letnik 1968	<i>Polžek čez cesto gre</i>	otroški zbor
14. letnik 1971–1972	<i>Kolo</i>	mladinski zbor (4-glasno)
15. letnik 1972	<i>Ležaj, ninaj, tut ujnač</i>	mladinski zbor (3-glasno)
	<i>Baj</i>	mladinski zbor (3-glasno)
19. letnik 1976–1977	<i>Aprilska</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
	<i>Kaj nam znani to šumenje</i>	mladinski zbor (3-glasno)
21. letnik 1979	<i>Marko skače</i>	mladinski zbor (4-glasno)
22. letnik 1980	<i>Soudaška</i>	mladinski zbor (4-glasno)
23. letnik 1981	<i>Mlin</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
	<i>Maj</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
	<i>Pustna</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
24. letnik 1982	<i>Vesela pesem</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
	<i>Ciciban sanja</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
25. letnik 1983	<i>Mravlje gredo spančkat</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
	<i>Gremo? Gremo!</i>	otroški zbor s klavirsko spremljavo
26. letnik 1984	<i>Majska</i>	mladinski zbor (4-glasno)
	<i>Posekal sem smrečico</i>	mladinski zbor (4-glasno)

² Revija je izhajala v letih 1953–1988.

Z izjemo prve objavljene skladbe *Mračna jesen* so vse skladbe za otroški in mladinski pevski zbor iz *Grlice* vključene v avtorsko zbirko *Samo Vremšak. Otroški in mladinski zbori*, ki jo je leta 1997 izdal Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport (ZRSSŠ). V njej je kratko predstavitev skladatelja in njegovega opusa prispevala Dragica Žvar. V spremnem besedilu je ostala na ravni širše biografske in bibliografske predstavitve ter vsebinske predstavitve in izbranih skladb ni obravnavala analitično. Petnajst let kasneje je pri ZRSSŠ izdala obsežno zbirko z naslovom *Grlica za otroke. Izbor otroških zborovskih pesmi revije Grlica od 1953 do 1988* (Žvar, 2012). Vanjo je uvrstila le dve Vremšakovi skladbi za otroški zbor s klavirsko spremljavo: *Gremo? Gremo!* in *Mravlje gredo spančkat*.

Posamezne Vremšakove sklade za otroški in za mladinski zbor iz *Grlice* so doživele več izdaj v drugih zbirkah in publikacijah, v njih pa so bile objavljene tudi nove Vremšakove skladbe za oba sestava. V zbirkah, izdanih za *Mladinski pevski festival v Celju*, sta bili objavljeni dve Vremšakovi skladbi: *Čarovna pesem za dež* (1971) in priredba ljudske *Ženka mi v goste gre* (1979). V reviji *Naši zbori* (1979) je bila objavljena skladba za mladinski zbor *Jesensko tiho* na besedilo Srečka Kosovela.

V edicijah, ki jih je za seminarje, namenjene učiteljem glasbene vzgoje in zborovodjem šolskih pevskih zborov, izdajala *Zveza kulturnih organizacij Slovenije*,³ so v *Notni mapi št. 4. Tri večglasne umetne pesmi* (1981) objavljene tri Vremšakove skladbe: *Potepinka*, *Črni mački* in *Čirik-ci*. V *Notni mapi št. 3. Mladinski pevski zbori* (1983) je objavljena Vremšakova skladba za triglasni mladinski zbor *Čas je*.

V zbirki *Za mlada srca, za mlada grla*, ki jo je izdajala *Glasbena mladina ljubljanska*, je v IV. zvezku z naslovom *Iz Majdine omaré*⁴ objavljena Vremšakova skladba za otroški zbor s klavirsko spremljavo *Mravlje gredo spančkat*.

V reviji *Glasba v šoli* je leta 1996 izšla Vremšakova skladba za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo *Moj kamenček*, leta 1997 pa skladba za mladinski zbor *Čas je*. Milka Ajtnik je v spremni notici k tej skladbi zapisala: »Po mnenju skladatelja je to ena najboljših skladb, ki so muzikalno izredno dobro uspele. Izvajal jo je mladinski zbor RTV Ljubljana in njegov vodja Matevž Fabijan je bil navdušen nad njo. Skladba je posneta na avtorski CD-plošči skladatelja Sama Vremšaka.«⁵ (Ajtnik, 1997, str. 33)

V zbirki *Notna mapa za šolske zборе*, ki jo izdaja založba Astrum, najdemo Vremšakovo skladbo za otroški zbor s klavirsko spremljavo *Ena mačja* (1999) na besedilo Anje Štefan.⁶

V 2. zvezku zbirke *Ljudske in ponarodele pesmi s klavirjem* (Gobec, 1999) je objavljena Vremšakova priredba slovenske ljudske pesmi *Čuk se je oženil*. Priredba sodi v skladateljev ciklus *Pet slovenskih ljudskih za otroški zbor in klavir*.⁷

Vremšak je ustvarjal tudi na sakralnem področju. Za *III. natečaj za cerkveno bogoslužno skladbo* je napisal skladbo *Vzklíkajte Gospodu* (1999), v kateri je uglasbil *Psalm 100*. To je edina skladba, ki jo je skladatelj objavil za dvoglasni otroški ali mladinski zbor z orglami.

3 Danes Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

4 Skladbe je izbrala in uredila priznana zborovodkinja Majda Hauptman.

5 Skladateljev avtorski CD z naslovom *Samo Vremšak, skladatelj* je izšel leta 1995 pri Založbi kaset in plošč RTV Slovenija.

6 Astrum. *Notna mapa za šolske zборе II-1/št. 5*. Tržič: Astrum.

7 Ciklus tvorijo priredbe ljudskih in ponarodelih pesmi: *Jaz sem Kranjčičev Jurij, Glejte, že sonce zahaja, Oglar, Čuk se je oženil, Kaj pa delajo ptički*.

Leta 2008 je kulturno društvo Pueri Cantores iz Tolmina izdalo *Božične pesmi*. Med skladatelji, ki so napisali priredbe božičnih pesmi za otroški pevski zbor, mladinski pevski zbor, dekliški pevski zbor in orkester, je tudi Samo Vremšak.⁸

Samo Vremšak je s svojimi deli zastopan tudi v didaktičnih gradivih za osnovno šolo. Dve izmed njegovih skladb za otroški zbor s klavirsko spremljavo sta vključeni v prvo serijo didaktičnih kompletov Brede Oblak za osemletno osnovno šolo: *Mravlje gredo spančkat*⁹ kot notno gradivo v priročniku za učitelje za 3. razred (1984) in *Mlin*¹⁰ kot notno gradivo v priročniku za učitelje za 4. razred (1984).

Bernarda Rakar je leta 2007 v prilogi revije *Glasba v šoli in vrtcu*, v kateri je predstavila izbrano gradivo za uporabo Orffovega didaktičnega koncepta pri glasbenem pouku, k Vremšakovi skladbi za otroški zbor *Mlin* napisala ostinatno spremljavo za Orffov inštrumentarij.¹¹

Vremšakov izbor poezije

Samo Vremšak je zelo skrbno izbiral poezijo za komponiranje skladb za otroške in mladinske zборе. Vsako izbrano besedilo ima umetniško in sporočilno vrednost, ki sega na različna področja otrokovega in mladostnikovega izkustvenega in doživljajskega sveta. Največkrat – desetkrat – je posegel po pesmih Neže Maurer (*Moj kamenček, Mravlje gredo spančkat, Posekal sem smrečico, Čas je, Sonce ima prednost, Potepinka, Gremo? Gremo!, Moja posteljica, Sinček petelinček, Polžek čez cesto gre*) in Danila Gorinška (*Aprilska, Kolo, Dež, Mlin, Vesela pesem, Maj, Pustna, Majska, Kaj nam znani to šumenje, Črni mački*). Uglasbil je po dve pesmi Srečka Kosovela (*Kličem vas, Jesensko tiho*), Črtomira Šinkovca (*Mračna jesen, Pomlad ob Soči*) in Anje Štefan (*Ena mačja, Pomlad*). Izhodišče za glasbeno inspiracijo pa so bile skladatelju še pesmi Ivana Minattija (*Čirik-ci!*), Frana Levstika (*Ležaj, ninaj, tut ujnac*), Toneta Seliškarja (*Belokranjski junaki*), Zvonka Čemažarja (*Ciciban sanja*), Mihe Klinarja (*Večer*), Valentina Polanška (... *vedno znova upanje tli ...*) ter tuja lirika v prevodu slovenskih pesnikov: Li-Tai-Poja v prevodu Alojza Gradnika (*Na tujem*) in Kazimiere Itakowieżnwe v prevodu Lojzeta Krakarja (*Baj*). Uglasbil je tudi eno pesem iz zbirke *Sredi zemlje stojim*, ki vsebuje poezijo nerazvitih ljudstev (*Čarovna pesem za dež*).¹²

Vremšakove priredbe in izvedbe njegovih skladb za otroške in mladinske zборе

Samo Vremšak je za zборе rad prirejal tudi slovenske ljudske pesmi. V njegovi avtorski zbirki *Otroški in mladinski zbori* (1997) so objavljene tri priredbe za mladinski zbor. V partituri je vedno navedel lokacijo izvora pesmi: *Ženka mi v goste gre* (idrijska ljudska), *Marko skače* (Beltinci), *Soudaška* (stara tržaška narodna). Podrobneje so predstavljene v

⁸ V zbirki so tudi priredbe božičnih pesmi Avgusta Ipavca in Jožeta Trošta.

⁹ Oblak, B. (1984): Glasbena vzgoja 3. Priročnik za učitelje za osemletko. Ljubljana: DZS. Tematski sklop, v katerega je umeščena skladba, ima naslov *Pesem kot orientacija*.

¹⁰ Oblak, B. (2004): Glasbena vzgoja 4. Priročnik za učitelje za osemletko. Ljubljana: DZS. Tematski sklop, v katerega je umeščena skladba, ima naslov *Glasbena srečanja v predalpskem in alpskem svetu*.

¹¹ Rakar, B. (2007): *Mlin*. Didaktične igre za uvajanje in spoznavanje Orffovih instrumentov. V: *Glasba v šoli in vrtcu*. Let. XII, št. 2. Notna priloga. Str. 38.

¹² *Sredi zemlje stojim* (1968): poezija nerazvitih ljudstev. Pesmi sta prevedla Lojze Krakar in Ivan Minatti. Zbirko je uredil in spremno besedo z opombami napisal Franček Bohanec.

nadaljevanju prispevka. Napisal je tudi *Pet slovenskih ljudskih za otroški zbor in klavir*, ki vsebujejo tudi ponarodele pesmi: *Jaz sem Kranjčičev Jurij*, *Glejte, že sonce zahaja*, *Oglar*, *Čuk se je oženil*, *Kaj pa delajo ptički*.

Žvar (2006) je v raziskavi o največkrat izvajanih skladbah slovenskih skladateljev na državnih revijah in tekmovanjih otroških in mladinskih pevskih zborov v Zagorju ob Savi (do leta 2004) in na *Mladinskem pevskem festivalu v Celju* (do leta 2003) ugotovila, da so Vremšakove skladbe na njih zazvene 39-krat. Največkrat je bila izvajana Vremšakova priredba ljudske *Soudaška* (7-krat), sledijo ji skladbi *Večer* (6-krat) in *Mravlje gredo spančkat* (5-krat) ter priredba ljudske *Ženka mi v goste gre* (4-krat). *Ena mačja* je bila izvedena 3-krat, po dvakrat pa skladbe *Čirik-ci*, *Majska*, priredba *Marko skače* in *Vesela pesem*. Enkrat so bile izvedene skladbe *Ciciban sanja*, *Čas je*, *Dež*, *Kaj nam znani to šumenje*, *Mlin* in *Potepinka*.¹³

Analiza skladb iz avtorske zbirke *Samo Vremšak. Otroški in mladinski zbori* (1997)

V zbirki je objavljenih 12 skladb za otroški zbor in 19 skladb za mladinski zbor, ki so bile objavljene v različnih letnikih revije *Grlica* in v drugih zbirkah.

Tabela 2: Skladbe za otroški zbor, objavljene v zbirki *Samo Vremšak: Otroški in mladinski zbori* (1997)

Naslov skladbe	Besedilo	Število glasov /spremljiva	Obseg	Tonaliteta	Taktovski način ¹⁴	Tempo ¹⁵
<i>Polžek čez cesto gre</i>	/	2 a-cappella	a–e ²	D-dur	3/4	<i>allegretto</i>
<i>Moja posteljica</i>	/	1 + klavir ¹⁶	h–cis ²	A-dur	2/4	<i>andantino</i>
<i>Mravlje gredo spančkat</i>	Neža Maurer	1 + klavir	c ¹ –c ²	C-dur	4/4	<i>tranquillo</i>
<i>Pustna</i>	Danilo Gorinšek	1 + klavir	b ¹ –b ²	B-dur	2/4	<i>con moto</i>
<i>Mlin</i>	Danilo Gorinšek	1 + klavir ¹⁷	c ¹ –c ²	C-dur	3/8	<i>allegretto</i>
<i>Maj</i>	Danilo Gorinšek	1 + klavir	d ¹ –d ²	D-dur	2/4 +3/4	<i>andantino</i>
<i>Vesela pesem</i>	Danilo Gorinšek	1 + klavir	b–c ¹	Es-dur	2/4	<i>allegro (con moto)</i>

13 Prim. Žvar, D. (2006): *Razvoj in dosežki zborovske pesmi za otroke. Otroška zborovska pesem 20. stoletja*. Doktorska disertacija. UL Akademija za glasbo. Ljubljana: Akademija za glasbo.

14 V tabeli so navedeni taktovski načini, napisani na začetku skladb. Samo Vremšak je v več skladbah za otroški zbor med potekom spreminjal taktovske načine in ponekod vključeval odseke *ad libitum*.

15 Tabela vključuje tempe, napisane na začetku skladb. Skladatelj jih je med potekom spreminjal glede na značaj, vsebinsko sporočilnost in oblikovno gradnjo skladb.

16 V skladbi prevladuje enoglasje, ki se le na dveh zelo kratkih odsekih razširi v dvoglasje. Zaradi tega je *Moja posteljica* uvrščena med skladbe za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo.

17 Tudi v *Mlinu* prevladuje enoglasje in le zadnji štirje takti pevskega glasu so napisani v dvoglasju. Zaradi prevlade enoglasja je skladba opredeljena kot skladba za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo.

<i>Ciciban sanja</i>	Zvonko Čemažar	1 + klavir	c ¹ –h ¹	C-dur	2/4	<i>allegro brillante</i>
<i>Gremo? Gremo!</i>	Neža Maurer	1 + klavir	d ¹ –d ²	D-dur	2/4	<i>allegro mosso (giocososo)</i>
<i>Sinček petelinček</i>	Neža Maurer	1 + klavir	b–b ¹	Es-dur	3/4 + 2/4	<i>andante amoroso</i>
<i>Aprilska</i>	Danilo Gorinšek	1 + klavir	d ¹ –d ²	brez oznake tonalitete	4/8	<i>allegro con brio</i>
<i>Moj kamenček</i>	Neža Maurer	1 + klavir	c ¹ –c ²	brez oznake tonalitete	<i>ad libitum</i>	d = 132

Polžek čez cesto gre

Skladba, napisana za dvoglasni otroški zbor *a-cappella*, temelji na kontrapunktični gradnji, v kateri je uporabljen imitacijski princip vodenja glasov. Napisana je v D-duru, v 3/4 taktovskem načinu, tempo izvajanja je *allegro*. Začenja jo drugi glas na tonu d¹ s štiritaktno temo, za katero je značilen punktiran ritem. V 5. taktu vstopi prvi glas, ki na zgornji kvinti (a¹) temo dosledno ponovi nad kontrasubjektom drugega glasu. V 8. taktu drugi glas predstavi variirano temo, ki se 12. taktu imitacijsko ponovi v prvem glasu. Skladba izzveni s štiritaktnim sklepnim delom.

Slika 1: Uporaba imitacijske tehnike v skladbi *Polžek čez cesto gre*¹⁸

The musical score for "Polžek čez cesto gre" is presented in four systems. The first system shows the beginning with the tempo marking "Allegretto" and the key signature of two sharps (D major). The first voice (soprano) enters with a four-measure theme (TEMA) starting on the second measure. The second voice (alto) enters in the fifth measure with the same theme on the fifth line (a¹). The piano accompaniment provides harmonic support. The second system continues the imitative texture, with the second voice introducing a varied theme (VARIIRANA TEMA) in the eighth measure. The third system shows the first voice imitating this varied theme (IMITACIJA) in the twelfth measure. The fourth system concludes the piece with a four-measure final section (SKLEPNI DEL).

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSŠ. 1997. Str. 5.

¹⁸ Vse slike v prispevku so objavljene z dovoljenjem Zavoda Republike Slovenije za šolstvo.

Izvedba skladbe zahteva od pevcev samostojno vodenje glasov v dvoglasju in ustrezno fraziranje, v katerem je vzpostavljeno razmerje med nastopom tem in vodenjem spremljevalnega glasu (kontrasubjekta). To je tudi edina skladba za otroški zbor v zbirki, ki je napisana *a-capella* in temelji na polifoni kompozicijski tehniki.

Moja posteljica

Skladba za otroški zbor s klavirsko spremljavo je napisana v tridelni pesemski obliki a b a1. Tridelnost se povezuje s spreminjanjem tonalitete: prvi in tretji del sta v A-duru, srednji del pa je v cis-molu. Za skladbo je značilna menjava taktovskih načinov, začetni 2/4 takt se med potekom izmenjuje s 3/4 in 4/4 taktom. Ritmični tok in melodično gibanje pevskih glasov sledita besedni vsebini in jo glasbeno izražata. V skladbi prevladuje enoglasje, ki se le na koncu prvega dela in na koncu zadnjega razširi v kratko dvoglasje. Klavirska spremljava z melodično-ritmičnega vidika ne podpira pevskega glasu, temveč mu je komplementarna in ga z razširjeno harmonijo bogati. V prvem (a) in tretjem delu (a1) skladbe vsebuje sinkopiran ritem ter kvartna zaporedja v desni roki nad ležečim basom. Srednji del (b) je kontrasten s homofono spremljavo in občasno uporabo glissanda.

Mravlje gredo spančkat

Za to skladbo za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo lahko trdimo, da sodi med najbolj priljubljene Vremšakove skladbe za otroke. Skladba je izšla je v *Grlici* leta 1983. Leto kasneje jo je v didaktični komplet za glasbeno vzgojo v 3. razredu osemletne osnovne šole umestila Breda Oblak (1984). Programi revij otroških pevskih zborov kažejo, da jo izvajajo že več kot tri desetletja.¹⁹ Njeno prepoznavnost in stalno prisotnost v repertoarju otroških pevskih zborov podpira tudi uvrstitev v zbirko *Grlica za otroke* (Žvar, 2012). Skladba je napisana v tridelni pesemski obliki, kar je razvidno tudi v tonalnem planu: C-dur, a-mol, C-dur. Vodenje pevskega glasu je diatonično, v klavirski spremljavi pa je skladatelj uporabil razširjeno harmonijo.

Pustna

Skladba za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo *Pustna* je napisana v B-duru in 2/4 taktovskem načinu. Melodična in ritmična gradnja pevskega glasu sta tesno povezani z besedno vsebino, klavirska spremljava pa ima vlogo napovedovalca in povezovalca glasbenih misli, ki jim daje tudi pustno spreminjajoč se karakterni pečat.

---

19 Na Območni reviji predšolskih, otroških in mladinskih zborov Zagorja 2010 »POJEMO POMLADI« jo je izvajal Otroški pevski zbor OŠ Toneta Okrogarja, Zagorje ob Savi, pod vodstvom zborovodkinje Petre Beršnjak.

http://www.google.si/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CDcQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.zagorje.si%2Fdokument.aspx%3Fid%3D1061&ei=IMaNV0-5KYTxUMyxcgcl&usg=AFQjCNFIgFnD_fYbMa5y8qi-k2rL1xL87g&sig2=Kxgofcrlvel892f2Q_hqfA&bvm=bv.81828268,d.d24 (dostopno 12. 12. 2014).

Na 23. reviji Zagorje ob Savi 2012 (državnem tekmovanju otroških in mladinskih pevskih zborov) jo je izvajal Otroški pevski zbor OŠ Franceta Bevka, Ljubljana, pod vodstvom zborovodkinje Marije Zupan. http://www.jskd.si/glasba/zborovska/prireditve_zborovska/revija_zagorje/zagorje_12/program_zagorje_12.htm (dostopno 12. 12. 2014).

Mlin

Skladba je napisana v 3/8 taktovskem načinu in v tridelni pesemski obliki. Začne in konča se v C-duru, osrednji del pa poteka v a-molu. Pevski glas je voden diatonično, vključuje onomatopoično oponašanje mlina. Ob izteku skladbe se enoglasje razpre v dvoglasje: nad ležečim tonom c² zgornjega glasu v spodnjem glasu slišimo motiv mlina. Klavirska spremljava je kontrastna in karakterizira posamezne dele skladbe. Štiritaktni uvod s staccatom in sozvočji z vključenimi sekundami v desni roki ter sledečim kvartnim gibanjem v desni in levi roki v delu a1 ne daje opore diatoničnemu vodenju pevskega glasu, temveč ga harmonsko barva in že odseva a-mol, v katerem poteka del b. V njem klavirska spremljava ponazarja vodo (značilno šestnajstinsko gibanje nad ležečim basom v levi roki), ki v medigri izzveni in pripravi nastop dela a1 s staccato spremljavo, ki nato preide v legato. Na zaključku dela a1 se pevski glas razpre v dvoglasje, klavirska spremljava pa prinese reminiscenco vode.

Slika 2: Ponazarjanje vode v klavirski spremljavi dela b skladbe *Mlin*

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSŠ. 1997. Str. 10.

Kmalu po objavi skladbe v *Grlici* (1981) je bil *Mlin* uvrščen v nabor skladb za razredno petje v priročniku za učitelje v 4. razredu osemletne osnovne šole (Oblak, 1984). Leta 2007 je Rakar ustvarila ostanatno spremljavo za melodična glasbila Orffovega instrumentarija k vokalnemu partu Vremšakove skladbe in jo za razredno muziciranje objavila v reviji *Glasba v šoli in vrtcu*.

Maj

Za skladbo *Maj*, napisano v D-duru, je značilno menjavanje taktovskih načinov (2/4, 2/4, 5/8). Pevski glas je voden diatonično, klavirska spremljava pa je pisana odprto, brez značilnih vzorcev, in daje skladbi harmonsko barvitost. Zaključek pevskega glasu izzveni v oktavni podvojitvi tona d. Skladba je napisana v prekomponirani obliki in od izvajalcev zahteva interpretacijo, podobno samospevu.

Vesela pesem

Skladba je napisana v Es-duru, začetni 2/4 taktovski način pa se v nadaljevanju večkrat zamenja s 3/4 taktom. Naslov pesmi nakazuje njen karakter, skladatelj pa je sledeč besedni

vsebinski v skladbi uporabil prekomponirano obliko. Pevski glas je voden diatonično. Melodično-ritmična gradnja je tesno povezana s posameznimi verzmi besedila, ki se zaključijo z vprašanjem »Kaj potem?«. Ob njem se glasbeni tok z ritardandom vedno ustavi, nato pa sledi nova uglašljena misel v izhodiščnem tempu (*allegro con moto*). Zaključek vsebuje kratek solistični vložek, ki mu sledi *tutti* sklep v šaljivem hitrem šestnajstinskem gibanju. Tudi v tej skladbi je klavirska spremljava povsem samostojna. Njena raznolikost v posameznih odsekih karakterno podpira pevski glas glede na vsebino posameznih verzov (npr. predložki in staccato artikulacija pri verzu »Ježa se dotaknil bom«). Prehode med posameznimi odseki karakterizira sinkopiran ritem v desni roki nad gibanjem v vzporednih kvintah leve roke. Tako kot se pesem hudomušno zaključi v pevskem glasu, se v klavirski spremljavi zaključi z akordom dv_7 na toniki.

Ciciban sanja

Tudi ta skladba za enoglasni otroški zbor s klavirsko spremljavo je napisana v prekomponirani obliki. Začne in konča se v C-duru, med potekom pa modulira v a-mol. Taktovski način je stalen (2/4), hiter tempo skladbe (*allegro brillante*) pa je povezan z besedno vsebino, saj so sanje povezane s konjičkom, s katerim ciciban veselo drvi »v dalje brez meja«. Sklepni del je v počasnejšem tempu (*andante*, nato *calmo*) in recitativno kaže konec sanj, ker ga je zbudila mama. Umiritev je le začasna, saj je kratek klavirski zaključek skladbe znova v začetnem tempu.

V klavirskem partu se izmenjujejo različne spremljevalne figure, s pestro in raznoliko ritmiko in artikulacijo (staccato, legato, tenuto, marcato). Harmonski potek je obogaten z akordi, ki vsebujejo sekunde.

Gremo? Gremo!

Skladba je napisana v D-duru, v 2/4 taktu in tridelni pesemski obliki.

Slika 3: Začetek skladbe *Gremo? Gremo!*

Gremo? Gremo!
Allegro mosso (giocoso) (Neža Maurer) Samo Vremšak

The image shows the beginning of the musical score for 'Gremo? Gremo!'. It consists of two systems of music. The first system shows the piano accompaniment in D major, 2/4 time, starting with a *mf* dynamic. The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand. The second system introduces the vocal line, marked *parlando (ad lib.)* and *mf*. The vocal line begins with the lyrics 'Gre - mo?' and continues with 'Gre - mo v Ti - vo - li, kjer se vr - ti - ljak vr - ti,'. The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern as in the first system.

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSŠ. 1997. Str. 18.

V klavirskem uvodu najprej zaslišimo značilno ostinatno gibanje v osminkah (kvinta d–a) v staccatu, nad katerim nastopi v desni roki kratka melodika. V 7. taktu *ad libidum* brez spremljave nastopi pevski glas z vprašanjem v *parlandu* »Gremo?«. Znova se nato oglasi klavir z značilno spremljavo, nad katero se začne odvijati glasbena pripoved pevskega glasu. Slednja je oblikovana v tesni povezavi z besedno vsebino, razvija se tudi klavirska spremljava, nato pa se znova vrača k ostinatu v levi roki. Pevski glas je voden diatonično, na koncu pa izzveni v oktavnih podvojitvi, ki ji sledi štiritaktni klavirski zaključek. *Gremo? Gremo!* je ena od dveh Vremšakovih skladb, uvrščenih v *Grlico za otroke* (Žvar, 2012).

Sinček petelinček

Referenčni okvir skladbe je Es-dur. Melodični potek pevskega glasu in klavirska spremljava med potekom skladbe večkrat ne vzbujata občutka durove tonalitete. V skladbi se izmenjujeta 3/4 in 2/4 taktovski način, ritmika je pestrejša predvsem pri klavirski spremljavi. Ta s svojo raznolikostjo daje skladbi karakter, pevski glas pa je voden pripovedno in se sklone s kratkim solističnim odsekom, ki mu sledi štiritaktni klavirski zaključek.

Aprilska

Aprilska je napisana v odprtem tonskem prostoru, saj nima izpisane tonalitete. V njej je skladatelj uporabil kromatiko in alterirane tone tako pri klavirski spremljavi kot pri pevskega glasu. Napisana je v 4/8 taktovskem načinu in hitrem tempu (*allegro con brio*). Enoglasni otroški zbor je postavljen pred intonančno zelo zahtevno skladbo, saj je melodija oblikovana s težjimi zaporedji intervalov in razloženih akordov. Klavirska spremljava je prav tako kromatično zgoščena, v uvodu in na začetku je v desni roki značilno gibanje v šestnajstinskih triolah z akcentnimi poudarki na prvo in tretjo dobo nad osminkim gibanjem v basu leve roke. Med potekom skladbe se spremljava zelo spreminja: vsebuje različne ritmične motive, ponekod tudi sinkopirano vodenje glasov, okraske (trilčke) in arpeggie. Glede na dani tempo zahteva tudi od pianista virtuozno izvedbo.

Moj kamenček

V tej skladbi skladatelj ne samo, da je opustil opredeljen tonalni prostor, temveč je odprl prostor tudi v glasbenem času. Melodika pevskega glasu poteka v dorskem modusu in jo lahko doživljamo kot čisto glasbeno pripoved, v kateri skladatelj z glasbenimi sredstvi opredeli preteklost (del a), sedanost (del b, ta ima tudi urejeno metriko) in povezanost sedanosti s preteklostjo (del a1) v zgodbi okroglega, belega kamenčka. Hitrost pripovedi je v tridelni obliki opredeljena z metronomskimi tempi: v delih a in a1 je osminka 132, v delu b pa 66. Tudi klavirska spremljava, ki je ritmično, melodično in harmonsko zelo spreminjajoča se, prispeva h glasbenemu izrazu skladbe, odprtemu v prostor in čas.

Slika 4: Prvi del (a) Vremšakove skladbe *Moj kamenček*

Moj kamenček
(Neža Maurer) Samo Vremšak

$\text{♩} = 132$

Ži-vel ne-koč je ka-menček, pred ti-soč le-ti,
se mi zdi... Ži-vel je in po-mi-sli-te, še zdaj ži-vi! Na

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSS. 1997. Str. 24.

Tabela 3: Skladbe za mladinski zbor, objavljene v zbirki *Samo Vremšak: Otroški in mladinski zbori* (1997)

Naslov skladbe	Besedilo	Število glasov	Obseg	Tonali-teta	Tak-tovski način ²⁰	Tempo ²¹
<i>Majska</i>	Danilo Gorinšek	4	f-f ²	a-mol	5/4	<i>con moto</i>
<i>Kolo</i>	Danilo Gorinšek	4	a-g ²	a-mol	2/4	$\text{♩} = 120$
<i>Večer</i>	Miha Klinar	4	f-e ²	F-dur	4/4	počasi
<i>Baj</i>	Kazimiera Itakowiežna – Lojze Krakar	3	a-e ²	a-mol	2/4	zelo mirno
<i>Ležaj, ninaj, tut ujnáč</i>	Fran Levstik	3	a-f ²	a-mol	2/4 takt	kot uspavanka
<i>Črni mački</i>	Danilo Gorinšek	4	g-d ²	G-dur	2/4 takt	<i>allegro, con moto</i>
<i>Čirik-ci !</i>	Ivan Minatti	4	g-g ²	F-dur	2/4	<i>andantino</i>

²⁰ V tabeli so navedeni taktovski načini, napisani na začetku skladb. Samo Vremšak je tako kot pri skladbah za otroški zbor tudi pri skladbah za mladinski zbor med potekom skladbe spreminjal taktovske načine in včasih vključeval odseke *ad libitum*.

²¹ Tudi v to tabelo so vključeni tempi, napisani na začetku skladb. Med potekom jih je skladatelj spreminjal glede na značaj, vsebinsko sporočilnost in oblikovno gradnjo skladb.

<i>Potepinka</i>	Neža Maurer	4	fis–fis ²	D-dur	2/4	<i>vivo (non troppo)</i>
<i>Čarovna pesem za dež</i>	Poezija nerazvitih ljudstev	4	a–f ²	C-dur ²²	2/8	<i>vivo (sempre)</i>
<i>Posekal sem smrečico</i>	Neža Maurer	3	h–fis ²	atonalna glasba	<i>ad libitum</i>	♩ = 76 - 84
<i>Ženka mi v goste gre</i>	idrijska ljudska	3	f–g ²	Es-dur	3/8 takt	<i>allegro vivo</i>
<i>Marko skače</i>	Beltinci	4	g–f ²	A-dur	2/4	<i>molto moderato</i>
<i>Soudaška</i>	stara tržaška narodna (po zapisu Milana Pertota)	4	g–f ²	Es-dur	3/4	<i>mosso a non troppo</i>
<i>... vedno znova upanje tli</i>	Valentin Polanšek	4	g–fis ²	brez oznake tonalitete	9/8	<i>allegretto tranquillo</i>
<i>Kličem vas</i>	Srečko Kosovel	4	a–fis ²	brez oznake tonalitete	<i>ad libitum</i>	<i>risoluto</i>
<i>Na tujem</i>	Li-tai-Po – Alojz Gradnik	3	f–f ²	brez oznake tonalitete	<i>ad libitum</i>	<i>libermanete</i>
<i>Dež</i>	Danilo Gorinšek	3	a–g ²	brez oznake tonalitete	3/4	<i>moderato leggiero</i>
<i>Čas je</i>	Neža Maurer	3	b–f ²	brez oznake tonalitete	<i>ad libitum</i>	♩ = 100
<i>Pomlad ob Soči</i>	Črtomir Šinkovec	4	f–g ²	As-dur, f-mol	4/4 + 3/4	<i>amoroso</i>

Majska

Skladba za štiriglasni mladinski zbor *a cappella* je napisana v a-molu in v 5/4 taktovskem načinu, ki mu daje pečat ostinatna figura (spodnja kvinta a–e¹). Značilen petdobni taktovski način je med potekom skladbe ponekod spremenjen. *Majska* ima tridelno pesemsko obliko, obseg posameznih delov pa je različen. V delu a (takti 1–6) se nad ostinatno figuro v spodnjih dveh glasovih začne melodija v prvem glasu. Na začetku spominja na ljudsko tematiko, nato pa se motivično razvije. V delu b (takti 7–21) se ritmično nekoliko zvariiran ostinato spodnjih dveh glasov prenese v območje C-dura (kvinta c¹–g¹). Nad njim v 8. taktu nastopita prvi in drugi glas. Njuna melodična gradnja je oblikovana v dve logični glasovni liniji, ki sta ritmično tu in tam komplementarni, v sozvočju pa večkrat tvorita sekundna razmerja. V 12. taktu se spremeni tudi gibanje

²² C-dur je naveden le kot referenčni okvir skladbe.

spodnjih dveh glasov. V štiriglasnem stavku je razvidno dobro vodenje posameznih glasov, ki sozvočno zazvenijo v barviti akordiki. Srednji del se zaključi na tonu e v oktavni podvojitvi. Del a1 (takti 22–34) se znova začne v a-molu z značilnim ostinatom v spodnjih dveh glasovih. Začetni dve frazi prvega glasov se dosledno ponovita, nadaljnji razvoj pa kaže večjo samostojnost pri vodenju posameznih glasov in specifični barvitosti njihovih sozvočij. V zadnjem taktu skladatelj v tretjem glasov uporabi postope melodičnega a-mola in skladbo zaključi v petglasju s pikardijsko terco.

Kolo

Skladba *Kolo* kaže nekatere podobnosti z *Majsko*. Napisana je za enak sestav, začetni a-mol pa v celotnem zadnjem odseku skladbe zamenja A-dur. Tudi začne se s prazno kvinto v spodnjih dveh glasovih (a–e¹), tokrat na bordunski način (v polovinkah). Taktovski način je drugačen: 2/4 in se med potekom ne spremeni. Posamezne odseke skladbe, napisane v prekomponirani obliki, ločujejo korone na končnih akordih oziroma na pavzah. Način melodične gradnje, ki jo najprej prinese prvi glas, ima ljudski značaj. V nadaljevanju skladatelj tematiko razvija svobodneje. Sozvočja posameznih glasov mestoma tvorijo sekundna razmerja in tritonus. Skladba se na koncu z delitvijo glasov razvije tudi v petglasje, zaključi pa se štiriglasno v terčni legi A-dura.

Večer

Tudi *Večer* je napisan za štiriglasen mladinski zbor *a-cappella*. Začne in konča se v F-duru, srednji del tridelne pesemske oblike poteka v paralelnem d-molu. Skladno z besedno vsebino je opredeljeni tempo počasen, začetni 4/4 taktovski način pa se med potekom tu in tam zamenja s 3/4 taktom. V delu a (takti 1–8) prinaša začetne melodične fraze drugi glas, ki se mu nato v homofonem stavku pridružijo preostali glasovi. V delu b (takti 9–13) melodijo prevzame prvi glas, drugi glasovi pa ga spremljajo. Tudi v delu a1 (takti 14–22) je melodija v prvem glasov, homofoni stavek pa se na koncu razvije v petglasje. Tudi za *Večer* je značilno odlično vodenje posameznih glasov, v njihovih sozvočjih pa se pojavljajo tudi sekundna razmerja, kar je značilno za številne Vremšakove vokalne skladbe.

Baj

Skladba *Baj* je napisana za triglasni mladinski zbor *a-cappella*. Poteka v a-molu, v 2/4 taktovskem načinu (samo en takt na koncu je 3/4), v zelo mirnem tempu. Baj je namreč pravljlično bitje iz otroškega sveta, njegov prihod pa odlično ponazarjajo zaporedni vstopi glasov od najnižjega do najvišjega. Fraza vsakega novega verza se pri vseh treh glasovih začne na istem tonu: tretji glas začenja vsak verz na tonu c¹, drugi glas začenja vsak nov verz na tonu e¹ in prvi glas vsak nov verz na tonu a¹.

Slika 5: Začetni del skladbe *Baj* z zaporednim vstopom glasov

Baj*

Zelo mirno   Kazimiera Itakowiczówna - Lojze Krakar   Samo Vremšak

Sto-pa, sto-pa   baj po   ste-ni,   sto-pa, sto-pa

p baj, baj, baj, baj, baj, baj, simle

baj po   ste-ni   v go-ki - cah ru - me - nih,

- sto - pa   v go - kli - cah ru - me - nih iz gla-tim kla - som, rna - krom rde - čim

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSŠ. 1997. Str. 31.

Ležaj, ninaj, tut ujnač

Skladba je napisana v a-molu, v 2/4 taktovskem načinu, pri oznaki za tempo je skladatelj zapisal »kot uspavanka«. Trije glasovi vstopajo zaporedno od najnižjega do najvišjega in so v nadaljevanju vodeni polifono. Navedeni parametri na prvi pogled ustvarijo vtis, da je Samo Vremšak v skladbi *Ležaj, ninaj, tut ujnač* uporabil podoben kompozicijski pristop kot v skladbi *Baj*. Ob podrobnejši analizi pa hitro opazimo pomembno razliko. V *Ležaj, ninaj, tut ujnač* tretji glas najprej predstavi štiritaktno temo, ki jo v nadaljevanju ostinato ponavlja skoraj do konca skladbe. V nekakšni *codi*, ki zazveni po enotaktni generalni pavzi, v taktih 36–44 temo izvede drugi glas, nato pa v inverziji še prvi glas, vse to nad dolgimi toni v deljenem tretjem glasu. Skladba izzvani v štiriglasnem, s sekundo med zgornjima glasovoma obarvanem akordu (a–e¹–a¹–h¹).

Črni mački

Referenčni okvir skladbe *Črni mački* je G-dur, ki med potekom preide v paralelni e-mol. Napisana je v 2/4 taktovskem načinu, začetni podani tempo je hiter (*allegro, con moto*). Tridelna pesemska oblika z nesimetričnim obsegom posameznih delov, ki so med seboj ločeni s korono, sledi besedni vsebini. Pri vodenju glasov je v delih a in a1 značilna komplementarna izmenjava glasov v parih (1. in 2. glas ter 3. in 4. glas), ki se nato združita v sklepnih odsekih. Srednji del (b) se začne v unisonu in se z alteriranimi toni razpre v večglasje. Zaporedja poltonskih postopov v posameznih glasovih ob hkratnem tvorjenju sozvočij s sekundami so za pevce intonančno zahtevna.

Čirik-ci!

Skladba za štiriglasni mladinski zbor *Čirik-ci!* je napisana v F-duru. Začetni 2/4 takt se med potekom skladbe izmenjuje s 4/4, 5/4 in 3/4 taktom. Ritmično-metrični tok je tako kot v drugih skladbah iz Vremšakove avtorske zbirke povezan z besedno vsebino. Skladba je v tridelni pesemski obliki, v kateri sta dela a in a1 v izhodiščni durovi tonaliteti, b del pa je kontrasten in poteka v molu (a-mol, d-mol). A-del (takti 1–18) začenja motiv ptičjega petja (»Čirik-ci!«), povezan s ponavljajočim se vprašanjem »Bo pomlad?«. Ponavljajoče se vprašanje kaže na stopnjevanje z gradicijo dinamike od pp do f. Motiv ptičjega petja vsakič najprej zajoje prvi glas, nato pa ga z enakim ritmičnim vzorcem v nasprotni smeri

gibanja ponovijo preostali trije glasovi pod ležečim tonom v prvem glasu. V nadaljevanju uporaba staccata glasbeno upodablja ptičkovo skakljanje na vejici, ki se nato ustavi in umiri. A-del se sklone z motivom ptičjega petja, povezanim z vprašanjem o prihodu pomladi. Ponovno dinamično gradacijo stopnjuje tudi delitev glasov v šestglasje, po koroni pa v pp izzveni motiv ptičjega petja. V b delu (takti 19–31) se tempo nekoliko upočasni (*poco meno*). Tako kot prinese spremembo južni veter, se glasbeni potek metrično spreminja z menjavo taktovskih načinov. Tudi v tem delu sledimo dinamični gradaciji, ki doseže vrh v 26. taktu (f), nato pa dinamika znova upada, dokler ne izzveni v pp. V delu a1 (takti 32–46), ki poteka v začetnem tempu *andantino*, znova zaslišimo znani motiv ptičjega petja. Nadaljevanje ne vključuje več staccata. Skladba se na zadnja ponovljena vprašanja o prihodu pomladi, ki jih izmenjujoče se ponavlja prvi glas s spodnjimi tremi glasovi, zaključi z optimističnim odgovorom »Bo pomlad!«.

Potepinka

Skladba je napisana v D-duru. Začetni 2/4 taktovski način se med potekom menjuje s 4/4 in 3/4 taktom. Začetni tempo je *vivo (non troppo)*, med potekom pa se izmenjuje s počasnejšimi tempi. *Potepinka* je napisana v prekomponirani obliki, kar je najprikladnejše glede na besedno vsebino. Vsak odsek skladbe se konča s korono. Skladba vsebuje solistična vložka: prvega nad spremljavo zbora *liberamente* zapoje sopran (*Tinka*, takti 11–14), drugega pa alt (*mati*, takti 20–23). Izzivajoče izzveni tudi konec skladbe s toničnim septakordom (dv7).

Čarovna pesem za dež

Medtem ko so bile prejšnje skladbe za mladinske zборе iz Vremšakove avtorske zbirke napisane v nekoliko bolj tradicionalnem slogu, vendar izražene v specifičnem skladateljevem glasbenem jeziku, pomeni skladba *Čarovna pesem za dež* precejšen korak naprej v svobodnejši, odprt glasbeni prostor in čas. Navidezni referenčni okvir C-dura je le še rahel. Skladatelj z uporabo alteracij, kromatičnih zaporedij in akordike, nasičene s sekundnimi in kvartnimi razmerji, svobodno oblikuje melodične linije posameznih glasov in njihovo skupno harmonsko strukturo. Taktovski načini, ki se med potekom spreminjajo (2/8, 3/8, 6/8, 3/4, 5/8, 4/8, 2/4), so v skladbi označeni črtkano. Glasbeni potek je usmerjen v stopnjevanje in gradacijo do konca skladbe, v katerem se z delitvijo glasov razvije šestglasje. Skladba izzveni s toničnim septakordom, ki mu je dodana seksta. Skladatelj je leta 1970 za skladbo *Čarovna pesem za dež* prejel nagrado Zveze kulturnih organizacij Slovenije.²³

Posekal sem smrečico

V tej skladbi, napisani za triglasni mladinski zbor, je skladatelj uporabil svobodno glasbeno govorico, ki ni več vezana na tonaliteto ali opredeljen taktovski način. Na začetku je določena le metronomska oznaka hitrosti izvedbe ($\text{♩} = 76\text{--}84$). Skladba je dvodelna in od pevcev zahteva dobre intonančne sposobnosti.

---

²³ Glej Samo Vremšak. Slovenski biografski leksikon. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi821356/> (dostopno 4.11.2014)

Ženka mi v goste gre

Vremšakova priredba idrijske ljudske pesmi za triglasni mladinski zbor postavlja pevce pred drugačne interpretacijske izzive. Napisana je kot niz variacij, ki v skladu z vsebino posameznih kitic zahtevajo tako virtuozno izvedbo kot tudi življenje v različna razpoloženja (npr. *marcia funebre* v 7. kitici). V skladbi se skladatelj premika skozi vrsto tonalitete (Es-dur, B-dur, Ges-dur, es-mol, Es-dur, G-dur) in tempov z opredeljenimi metronomskimi oznakami (*allegro vivo*, *počasneje*, *počasi*, *marcia funebre*, *živo*, *zelo živo*, *zelo hitro*), uporablja različne ritmične vzorce in križanje glasov. Z delitvijo glasov ponekod tvori štiri-, pet- in šestglasje. Virtuoznost stopnjuje z vključevanjem agogičnih sprememb, različnih artikulacij, z dinamičnim niansiranjem, s predložki in glissandom.²⁴

Marko skače

Tudi druga Vremšakova priredba ljudske pesmi iz Beltincev, uvrščena v njegovo avtorsko zbirko, je napisana v variacijski obliki. Skladatelj je za štiriglasni mladinski zbor uglasbil 14 kitic. Skladbo začne v počasnem tempu (*molto moderato quasi poco lento*) in jo do konca stopnjuje do *vivace* in končnega *presta*. V posameznih kiticah ali parih kitic spreminja tonalitete (A-dur, fis-mol, D-dur, B-dur, Es-dur, G-dur, A-dur). Refren pri posamezni kitici včasih ponavlja, drugič ne. Štiriglasje z delitvijo glasov razvija v pet-, šest- in sedemglasje. Skladba je bogata po ritmiki (punktirani ritmi, sinkopirani ritmi, druga poddelitev v hitrem tempu), artikulaciji, agogiki in dinamiki. Od pevcev zahteva suvereno in hkrati virtuozno petje (tudi okraskov). Ostinatni vzorci se spreminjajo in pojavljajo v različnih glasovih večkrat sočasno, kombinirano, lahko tudi v kanonu. Prav tako se melodija dosledno ali pa variirano pojavlja v različnih glasovih. Sklepni del je obogaten s kromatiko, z barvitimi sozvočji in se konča v ff z glissandom, ki se zaključi z malo sekundo a¹–gis¹.

Soudaška

Priredba stare tržaške narodne, ki jo je po zapisu Milana Pertota Samo Vremšak napisal za štiriglasni mladinski zbor, je v primerjavi s prejšnjima priredbama ljudskih pesmi v marsičem drugačna. Napisana je v 3/4 taktu, glasovi vstopajo zaporedno in so polifono vodeni. Večkrat prihaja do njihovega križanja, ponekod se delijo v pet- in šestglasje. V sozvočjih so večkrat vključena sekundna razmerja med toni. Skladba je napisana v tridelni pesemski obliki, ki je razvidna tudi v tonalnem planu Es-dur – As-dur – Es-dur.

... vedno znova upanje tli

S skladbo, ki je napisana za štiriglasni dekliški zbor (sopran I, sopran II, alt I, alt II), se zbirka znova vrača v svobodno Vremšakovo glasbeno govorico. Zanj je značilna uporaba atonalnega prostora, ritmično gibanje v stalno spreminjajočih se taktovskih načinih (9/8, 2/4, 6/8) in v časovno odprtem tonskem prostoru (*liberamente*). Glasovi so vodeni polifono, v skupnih sozvočjih pa tvorijo akorde, ki vsebujejo sekundna razmerja. Melodično gibanje posameznih glasov je intonančno zahtevno zaradi številnih alteracij in

²⁴ Eno izmed zadnjih zelo uspešnih izvedb Vremšakove priredbe slovenske ljudske pesmi *Ženka mi v goste gre* je poustvaril Mladinski pevski zbor RTV Slovenija pod vodstvom zborovodje Tomaža Pirnata na 24. reviji otroških in mladinskih pevskih zborov v Zagorju ob Savi (2014). Zbor je s celotnim programom dosegel zlato priznanje z odliko, izvedba Vremšakove skladbe pa je dostopna na spletni povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=74iVSrcJXDk> (dostopno 19. 12. 2014).

skokov, pogosta je uporaba tritonusa. Skladba, v kateri skladatelj pri uglasbitvi znova tesno sledi besedni vsebini, je napisana v prekomponirani obliki. Njen zaključek z besedami »vedno upanje tli« izzveni s H-durovim akordom v petglasju. Tonalni durov zaključek lahko razumemo kot potrditev upanja.

Kličem vas

Konstruktivistično besedilo *Kličem vas* Srečka Kosovela je navdihnilo Sama Vremšaka h konstruktivistični uglasbitvi, ki jo gradi v atonalnem in časovno svobodnem glasbenem prostoru. Skladatelj ga le tu in tam urejuje z opredeljenimi taktovskimi načini, uporabi pa tudi polimetriko. Posamezni verzi besedila so osnova za različno oblikovanje glasbene materije, v kateri se štiriglasni odseki izmenjujejo z dvoglasnimi odseki, z vključevanjem solističnih odsekov, *parlanda*. Tako kot se je končala prejšnja skladba, se tudi *Kličem vas* konča s H-durovim akordom. Tokrat ga lahko razumemo kot glasbeno osvetlitev zadnje besede, »ljubezni«.

Na tujem

Skladba za triglasni mladinski zbor *Na tujem* nadaljuje vrsto Vremšakovih skladb, napisanih v atonalnem in metrično svobodnem glasbenem prostoru ter svobodni obliki. Vodenje glasov je polifono, v njihovih sozvočjih pa so znova pogosta disonančna razmerja. Subtilna dinamika (p, mp, pp) je proti koncu gradirana. Skladba izzveni v f, ki je podprto tudi z deljenjem glasov in zaključkom v petglasju s toni dv7 na tonu f.

Dež

Tudi ta skladba za triglasni mladinski zbor je napisana v svobodnem tonalnem prostoru, ima pa bolj opredeljen metrični potek. V začetnem in sklepnem delu je spreminjanje taktovskih načinov povezano z besedilom, srednji del pa metrično ni urejen in ima le oznako »prosto deklamirano«. Besede »ko oblaki zgoste se« z zaporednim vstopom deljenih glasov, ki narastejo v šestglasno sozvočje, odprejo glasbeno pot k »curljanju dežja« v triglasju. Sledi mu zaključna gradacija od enoglasja do zaključka v petglasju.

Čas je

Skladba za triglasni mladinski zbor je glasbena miniatura, v kateri Samo Vremšak gradi glasbeno izpoved odraščanja in samostojnega odhoda oziroma »vzleta iz gnezda«. Napisana je v tonalno in metrično svobodnem glasbenem prostoru, za katerega so značilna disonančna intervalna razmerja in sozvočja (sekundni grozdi). Skladba se na koncu z delitvijo glasov razvije v šestglasje pri besedah »imam peruti«. Vzklik »Odhajam!« znova zazveni v ozki poziciji, iz katere se oblikuje durov kvintakord na tonu d¹. Zadnji vzklik »Čas je zletel!« pa izzveni z B-durovim akordom.

Slika 6: Vremškova miniaturna skladba *Čas je*, napisana v svobodnem tonalnem in metričnem glasbenem prostoru

Čas je
(Neha Maurer) Samo Vremšak

♩ = 100

I - mam gur-zelo in pr - ru - li. Ni-mam teš-me - me in se - ste.

Ni - bra-ten. Vaj se zle-tr - li. Da - leč, da-leč. Vr-lik je svet!

Vr-lik je svet! I - mam pr - ru - li. gur-zelo. Ol-ha - jani! Čas je vrljet!

Vr-lik je svet! I - mam pr - ru - li. gur-zelo. Ol-ha - jani! Čas je vrljet!

Vir: Vremšak Samo. *Otroški in mladinski zbori*. Ljubljana: ZRSS. 1997. Str. 65.

Pomlad ob Soči

V zadnji skladbi za mladinski zbor, uvrščeni v Vremškovo avtorsko zbirko, se skladatelj znova vrne v območje tonalnosti in urejene metrike. Skladba za štiriglasni mladinski zbor, napisana v prekomponirani obliki, z glasbenim jezikom sporoča in podkrepi besedno vsebino. Začetni del (*amoroso*, takti 1–16) se začne v As-duru in v dvotaktnih frazah izraža pomladno prebujanje narave. V nadaljevanju (*calmo*, takti 17–27), ki poteka v območju Es-dura, se nad ostinatnim gibanjem spodnjih dveh glasov razvija melodika zgornjih dveh glasov. Deček (nastop prvega glas) se sprehaja z očetom (terčno gibanje zgornjih dveh glasov), gleda bodečo žico in v tretjem odseku vpraša (solo ad lib.), zakaj bodeča žica ločuje ljudi. Potek tega dela (*triste*, takti 28–37) je v okviru f-mola. Sledi odsek (*grave*, takti 38–41), v katerem oče s senco na obrazu sinu (*deciso*, takti 42–46) pove, da je tukaj potekal boj. Glasbeno gibanje je v melodičnem in sozvočnem pogledu stisnjeno v ožji prostor, v katerem so pogosta sekundna razmerja med glasovi in unisono petje. Zadnji odsek (*tranquilamente*, takti 47–54) razvije glasbeno misel, ki v dramatičnem duhu predstavlja razdeljenost bratov s Krasa, z območja Soče in briških trat z bodečo žico. Glasbeni stavek se iz štiriglasja ob kulminaciji razvije v petglasje, nato pa se znova spusti in umiri v območju f-mola z zaključnim akordom: dv7 na toniki. To, kako glasbeni jezik sledi besedni vsebini in jo podpira, je v skladbi povezano tudi s pogostim menjavo taktovskih načinov in določanjem različnih interpretacijskih elementov (dinamika, agogika, artikulacija).

Sklepne ugotovitve o Vremšakovih skladbah za otroške in mladinske zборе, izdanih v avtorski zbirki (1997)

Samo Vremšak je bil dober poznavalec lastnosti in zmožnosti otroškega in mladinskega glasu. To je razvidno v ambitusih analiziranih skladb. Pri otroških zborih imajo skladbe večinoma razpon v okviru ene oktave, pri mladinskih zborih pa v okviru dveh oktav.

Skladbe za otroški zbor so večinoma enoglasne. Nekatere vsebujejo krajše dvoglasne odseke ali pa oktavno podvojitev glasu na koncu skladbe. Pevski glas je voden diatonično. Vremšakova glasbena govorica je vedno skladna z besedno vsebino (npr. s postopnim dviganjem ali padanjem melodije, s skoki, s skoki v izmenjavi s postopnim gibanjem ipd.). V skladbah prevladuje silabika ali pa se izmenjuje s krajšimi melizmatičnimi odseki. Glasbena metrika in ritmika sta vedno skladni z besednimi poudarki. Spremembe taktovskih načinov so pogoste. V skladbah iz zadnjega obdobja urejeno metriko zamenja odprt tonski prostor, sprva le s črtkanimi taktnicami in odseki *ad libitum* ter kasneje popolnoma brez nakazanih taktnic. Podobno velja tudi za skladbe, napisane za mladinske zборе.

Vremšakove skladbe za otroški, prav tako pa tudi za mladinski zbor so največkrat zasnovane v tridelni pesemski obliki ali pa v prekomponirani obliki. Vse natančno opredeljene interpretacijske oznake kažejo, da je skladatelj želel z vsemi podanimi smernicami usmeriti poustvarjalce k ustrezni izvedbi skladb. Mnoge označbe,²⁵ ki jih v skladbah drugih skladateljev za otroške zборе najdemo redkeje, kažejo, da jih je Vremšak komponiral podobno kot samospeve.

Skladatelj je večino skladb za otroški zbor napisal s klavirsko spremljavo. Zanj je značilno, da je samostojna in harmonsko bogata ter v posameznih primerih tudi pianistično zahtevnejša. Pevcem ne daje »melodične opore« s podvajanjem melodije pevskega glasu. Vremšak v klavirskih spremljavah s posebnimi harmonskimi zvezami sooblikuje karakter in glasbena vsebina skladb v tesni povezavi z besedno vsebino. Nakaže jo že z uvodom, medigrami in poigrami, prav tako pa tudi s strukturo klavirskega parta. Ritmična struktura pevskega glasu in klavirske spremljave je komplementarna.

Otroške zborovske skladbe so pogosto zasnovane v okviru durovih tonalitet. Med potekom v več skladbah modulirajo v paralelni mol ali v drugo molovo tonaliteteto ter se na koncu vrnejo v izhodiščno durovo tonaliteteto. Harmonijo poleg številnih alteriranih tonov bogatijo sozvočja s kvartnimi in sekundnimi razmerji posameznih glasov ter gibanje v paralelnih kvartah in kvintah.

Vse mladinske zborovske skladbe iz Vremšakove avtorske zbirke so namenjeni petju *a-capella*. Izhodiščni tri- ali štriglasni zbori z delitvijo glasov ponekod prehajajo v pet-, šest- in sedemglasje. V teh skladbah se skladatelj v primerjavi s skladbami za otroški zbor še hitreje premika iz tonalnega v odprt, atonalni glasbeni prostor in v svoboden glasbeni čas. V glasbenem stavku uporablja načela polifone in homofone glasbene gradnje. Pri obeh pristopih je razvidno odlično oblikovanje in vodenje linije posameznega glasu, to pa ob sočasnem petju vseh glasov od pevcev zahteva tudi dobre intonacijske sposobnosti. Sozvočja vsebujejo številna sekundna in kvartna (tudi tritonus) razmerja. Zaključki skladb so večkrat glasbeno »izzivajoči« (npr. zaključek z akordom $dv7$ ali pa še z $dv7$ in dodano seksto).

---

²⁵ Npr. *colla parte, liberamente, parlando*.

Tudi mladinske zborovske skladbe imajo vpisane številne interpretacijske oznake tako glede dinamike, agogike, artikulacije, metronomskih oznak pri spreminjanju tempa v odlomkih skladb kot glede načina pevske izvedbe. To je še zlasti razvidno v Vremšakovih priredbah slovenskih ljudskih pesmi, ki so za izvajalce pravi virtuozni izziv. Tudi druge Vremšakove skladbe za mladinski zbor zahtevajo od izvajalcev poglobljen študij, če želijo dobro poustvariti avtorjevo glasbeno izpoved. Samo Vremšak je v tej izpovedi samosvoj ter sledi umetniški in estetski poti, ki ne išče šablon, temveč se izraža z lastno glasbeno govorico.

VREMŠAK'S OPUS FOR CHILD'S AND YOUTH CHOIRS

Summary

As a musician, Samo Vremšak was active in several areas: he was a composer, baritone singer soloist, choral conductor, choral singer, music teacher, and for a short period also an advisor for music. However, composing was most important to him. His creative opus extends to various areas, among which music for children's and youth choirs have a special place. Vremšak's compositions for children's and youth choirs are presented together with an overview of their publications in *Grlica* – a journal for music teachers and conductors of school choirs, where they were published between 1963 and 1984. Most of them were later compiled in his collection of compositions for children's and youth choirs: *Samo Vremšak: otroški in mladinski zbori* (1997). The composer selected the poetry he used in his compositions for children's and youth choirs very carefully and also arranged many Slovene folk songs, as is evident from his collection (1997). The main part of the paper is dedicated to the analysis of the 12 pieces for children's choir and 19 for youth choir from the collection. Most of the compositions for children's choir are for unison voices with piano accompaniment. Vremšak's musical language reflects the texts in terms of meter and rhythm as well as the melodic line of the singing voice and the independent and mostly complementary piano accompaniment. In his later compositions, the regular meter is substituted by an open tonal space. The compositions, most of which are in ternary form or recomposed, have very clearly defined interpretation markings. All compositions for youth choirs are intended for a cappella singing. Here the transition from the tonal system into an open, atonal musical space and free musical time is even more rapid than in the case of children's compositions. The composer uses principles of polyphonic and homophonic construction; both approaches show his excellence in shaping and leading the lines of each individual part, which, in the simultaneous singing of all parts, also demands good intonation abilities from the singers. The harmonies include numerous seconds and fourths. The compositions for youth choir also have numerous interpretation markings determined: for the dynamics and agogics, metronome markings when the tempo changes, as well as for the modes of singing. This is particularly evident in Vremšak's arrangements of Slovene folk songs, which represent a true virtuosic challenge for performers. His compositions for children's and youth choirs require sound singing skills and in-depth study in order for the choir to be able to recreate the composer's musical testimony. In it, Samo Vremšak is true to himself, following an artistic and aesthetic path he forges entirely independently, expressing himself through his own musical language.